

Peranan Bahasa Melayu dan Legasi Sejarah Penubuhan Malaysia dalam Penyemaian Cinta akan Negara Bangsa Malaysia

Hashim Musa* dan Rozita Che Rodi

Jabatan Bahasa Melayu, Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, Universiti Putra Malaysia, 43400 Serdang, Selangor, Malaysia

ABSTRAK

Negara Malaysia merupakan sebuah negara bangsa yang mempunyai penduduk yang berbilang kaum, keturunan, budaya, bahasa ibunda dan agama. Oleh demikian masalah perpaduan dan integrasi nasional menjadi isu yang paling kritikal dalam usaha membangunkan negara ke status negara maju. Artikel ini akan membincangkan konsep negara bangsa, integrasi nasional dan mencadangkan beberapa strategi demi perpaduan negara bangsa Malaysia, iaitu 1) memperkasakan penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar pendidikan dan ilmu tinggi, 2) menyemai keinsafan terhadap legasi sejarah penubuhan negara Malaysia demi menimbulkan ikatan kukuh dalam kalangan rakyat Malaysia, dan 3) memupuk semangat patriotisme dan kebanggaan kepada negara Malaysia sebagai tanah air tempat tumpah darah bersama.

Kata kunci: Heterogen, Integrasi nasional, Keutuhan budaya, Negara bangsa, Patriotisme

ABSTRACT

Malaysia is a nation state with a plural society in terms of race, culture, creed and language. Hence the questions of national integration and unity are critical issues in the effort of national development towards a developed status. This article will focus discussion on the concepts of Malaysian nation state, national integration and unity, and will propose several strategies towards developing national integration and unity, namely 1) empowering Malay language as the language of education and higher learning, 2) instilling the understanding of the historical legacy in the formation of Malaysian nation, and 3) instilling the spirit of patriotism or love for the nation as their homeland amongst Malaysians

Keywords: Heterogenous, National Integration, Cultural Solidarity, Nation State, Patriotism

INFO MAKALAH

Pewasitan Makalah:
Dihantar: 19 Ogos 2013
Diterima: 5 Disember 2013

E-mail:

mh_hashim@upm.edu.my (Hashim Musa)

* Penulis penghubung

ISSN: 2289-7259 © Penerbit Universiti Putra Malaysia

PENDAHULUAN

Malaysia ialah sebuah negara dengan penduduk yang bersifat heterogen iaitu jamak kaum, keturunan, budaya, agama

dan bahasa ibunda. Justeru, persoalan perpaduan, integrasi nasional dan patriotisme merupakan isu yang kritikal dalam usaha membangunkan negara ke arah status negara maju. Artikel ini akan memfokuskan perbincangan kepada topik-topik yang berikut:

1. Malaysia sebagai sebuah negara yang bersifat heterogen dan isu-isu integrasi nasional yang ditimbulkan,
2. Konsep perpaduan negara dan integrasi budaya di Malaysia,
3. Kesan buruk penggunaan bahasa Inggeris sebagai pengantar pendidikan, sains dan teknologi terhadap usaha memupuk integrasi nasional di Malaysia,
4. Strategi untuk menyemai dan memupuk integrasi nasional dan perpaduan negara bangsa Malaysia,
5. Konsep negara bangsa dan negara bangsa Malaysia,
6. Pemupukan semangat patriotisme dalam kalangan rakyat Malaysia,
7. Pemerksaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar pendidikan, sains, teknologi dan ilmu tinggi demi memupuk perpaduan dan pembangunan rakyat jelata Malaysia,
8. Pemupukan kefahaman yang mendalam terhadap legasi sejarah pembentukan negara Malaysia, dan
9. Pemupukan perasaan bangga, komitmen, cinta dan semangat patriotisme dalam kalangan rakyat

jelata terhadap negara Malaysia sebagai tanah air tempat lahir mereka.

MALAYSIA SEBAGAI SEBUAH NEGARA YANG BERSIFAT HETEROGEN DAN ISU INTEGRASI NASIONAL YANG DITIMBULKAN

Malaysia merupakan sebuah negara yang mempunyai penduduk yang berbilang kaum, keturunan, budaya, bahasa ibunda dan agama. Jabatan Statistik Malaysia (<http://www.statistics.gov.my>) memperturunkan statistik penduduk terkini seperti Jadual 1.

Jelas daripada statistik di atas, Malaysia bukan sebuah negara yang padu dari segi komposisi penduduknya tetapi sebaliknya merupakan negara yang heterogen, iaitu berkepelbagaian dari segi kaum, keturunan, budaya, bahasa dan agama. Walaupun kaum Bumiputra merupakan kaum majoriti dan agama Islam juga merupakan agama majoriti bagi penduduknya, namun keadaan majoritinya bukan bertaraf mutlak (*absolute majority*), iaitu melebihi 75% (3/4) daripada penduduk supaya menjadikannya berkuasa penuh secara mutlak, seperti halnya dalam kebanyakan negara maju di dunia (Jadual 2).

Paul Kennedy (1994, ms. 334-335) setelah membuat tinjauan ke atas negara di dunia secara ekstensif, mengatakan bahawa negara-negara yang berada dalam kedudukan yang terbaik untuk terus maju dan berstatus tinggi dalam abad ke-21:

“[...] Japan, Korea, and certain other East Asia trading states, Germany, Switzerland, and some of the Scandinavian states, and

JADUAL 1

Statistik penduduk Malaysia mengikut kaum dan agama

Jumlah penduduk Malaysia:	28,552,700
Jumlah warga negara:	25,870,000 100%
Jumlah Kaum	
i. Bumiputera.....	17,312,100 67.7%
(Melayu = 50.4%	
Iban, Kadazan-Dusun,	
Bajau, Murut, Orang Asli, dll = 14.6%)	
ii. Cina.....	6,505,700 24.6%
iii. India.....	1,943,500 7.3%
iv. Lain-lain kaum (minoriti).....	368,500 0.7%
v. Bukan warganegara.....	2,422,000 8.4%
Jumlah Pemeluk Agama	
Islam.....	61.3%
Buddha.....	19.8%
Kristian.....	9.2%
Hindu.....	6.3%
Konfuis/Tao/agama Cina tradisional.....	1.3%
Animis/agama tidak diketahui	1.0%

Sumber: Jabatan Statistik Malaysia (<http://www.statistics.gov.my>)

JADUAL 2

Peratusan majoriti penduduk di negara maju

Amerika Syarikat:	80% golongan kulit putih,
United Kingdom:	92% golongan kulit putih,
Perancis:	92.5% golongan kulit putih,
Jerman:	81% golongan kulit putih,
Itali:	95% golongan kulit putih,
Sepanyol:	89% golongan kulit putih,
Switzerland:	90% golongan kulit putih
Rusia:	80% golongan kulit putih Rusia,
Australia:	78% golongan kulit putih,
Jepun:	99% bangsa Jepun,
Korea Selatan:	98% bangsa Korea,
Taiwan:	98% bangsa China,
Republik Rakyat China:	92% bangsa China Han
Singapura:	75% bangsa China.

Sumber: (http://en.wikipedia.org/wiki/list_of_countries_by_population)

perhaps the European Community as a whole... It is obvious that [these] societies (or nations) which possess technical and educational resources, ample funds, and cultural solidarity are better positioned for the next century than those lacking all those strength”.

Tiga syarat atau aset yang disebutkan Kennedy bagi sesebuah negara untuk maju ialah:

1. mempunyai sumber pendidikan dan teknikal yang baik, supaya dapat melahirkan modal insan yang mahir, beretika, berdisiplin dan juga menciptakan peralatan dan teknologi yang mampu membina negara,
2. harta tabungan yang mencukupi, supaya dapat menyediakan dana yang cukup untuk berkongsi segala bidang pembangunan, dan
3. keutuhan/solidariti budaya yang padu supaya menjamin kestabilan, kerjasama dan keamanan yang teguh.

Walaupun “*cultural solidarity*” atau keutuhan budaya disebutkan oleh beliau secara terakhir, namun pada hakikatnya inilah sifat yang paling penting dan paling menentukan kerana tanpa keutuhan budaya tidak akan ada kesatuan, integrasi dan kekuatan rakyat jelata yang dapat memanfaatkan dua aset yang pertama itu, iaitu kekayaan dan pendidikan serta teknologi sebaik-baiknya. Kalau ditinjau suasana 14 buah negara maju yang tersenarai di atas, maka kesemuanya merupakan

negara yang homogen dari segi komposisi penduduk, iaitu lebih 75% terdiri daripada satu bangsa atau satu keturunan penduduk sahaja sama ada dari segi warna kulit atau suku bangsa sahaja.

Namun, dengan satu bangsa penduduk yang dominan sahaja belum tentu dapat menjamin kestabilan, kekuatan dan kemajuan sesebuah negara. Pakistan, India dan Bangladesh mempunyai penduduk yang majoriti terbesar terdiri daripada satu kumpulan penutur/kelompok dan pemeluk agama yang sama, iaitu di Pakistan penutur Urdu dan pemeluk agama Islam 97%, manakala di Bangladesh penutur Bengali ialah 98% dan pemeluk agama Islam ialah 90%, tetapi ini tidak juga membawa kepada keutuhan budaya, bahkan konflik dan keganasan antara agama, mazhab, wilayah, dan gejala rasuah serta penyelewengan terus-menerus berlaku.

Oleh demikian, bagi negara yang bersifat heterogen, iaitu kepelbagaian kaum, etnik, keturunan, budaya, agama dan bahasa seperti Malaysia, satu formula atau strategi yang kukuh mesti diperoleh demi membentuk keutuhan budaya atau “*cultural solidarity*” untuk melonjakkannya ke status negara maju.

KONSEP PERPADUAN NEGARA DAN INTEGRASI BUDAYA DI MALAYSIA

Konsep budaya walaupun banyak takrifnya, telah disimpulkan secara umum oleh Lee Su Kim seperti berikut:

“It is a set of beliefs, values, norms, customs, traditions, rituals, and a

way of life that differentiates one group from another.”

(Lee Su Kim, 2003, ms.1)

Faktor keutuhan atau solidariti budaya yang padu ialah kesepunyaan dalam unsur yang tersebut di atas, iaitu nilai, norma, adat, tradisi, ritual, dan cara hidup termasuklah agama dan bahasa. Namun, Malaysia yang merupakan negara yang jamak etnik, keturunan, adat, budaya, agama dan bahasa ibunda, tidak memungkinkan suasana kesepunyaan dalam elemen tersebut. Oleh itu, demi mengurangkan jurang perbezaan antara kaum, keturunan, budaya dan sebagainya dan menubuhkan titik persamaan antara kepelbagaian itu, kerajaan Malaysia pernah mengajukan konsep kebudayaan kebangsaan pada 1970 hasil daripada Seminar Kebudayaan Kebangsaan yang diadakan setahun sesudah rusuhan kaum 13 Mei 1969. Kerajaan telah menyedari betapa pentingnya perpaduan kaum, toleransi dan perasaan kekitaan dalam kalangan rakyat Malaysia dengan pluraiti kaum, budaya, agama dan bahasa yang ketara. Gagasan Kebudayaan Kebangsaan yang dicadangkan itu mengandungi elemen berikut:

1. Berdasarkan unsur indigenus atau peribumi, iaitu Melayu dan kaum Bumiputera yang lain sambil menyerap unsur positif non-indigenus,
2. Berteraskan bahasa kebangsaan Malaysia, dan
3. Berasaskan nilai Islam.

Dasar Kebudayaan Kebangsaan itu gagal untuk membentuk satu kebudayaan kebangsaan Malaysia yang utuh, kerana mengikut kata Hassan Ahmad (1999), golongan bukan Melayu telah menolaknya sejak permulaan dasar itu diolah (lihat juga Kua Kia Song, 1985). Oleh itu, mengikut Hassan Ahmad lagi, kerajaan telah membentuk satu lagi badan, iaitu Majlis Penasihat Kebudayaan Kebangsaan pada 1996 untuk meninjau kembali konsep kebudayaan kebangsaan berpandukan Wawasan 2020, yang bercita-cita untuk membentuk sebuah negara bangsa Malaysia yang maju.

Menurut Wawasan 2020, konsep satu negara bangsa mempunyai makna yang dalam kerana negara bangsa bermaksud sebuah negara berdaulat yang rakyatnya tidak dapat diidentifikasi melalui kaum, keturunan atau warna kulit. Pembentukan satu negara bangsa mengikut Wawasan 2020, menjadi prasyarat kepada kemajuan kerana tanpa rakyatnya mempunyai satu perasaan kepunyaan bersama sebagai satu negara dan bangsa, sebarang bentuk kerjasama untuk memajukan negara sukar untuk berlaku. Untuk mengisi konsep ini istilah seperti “perpaduan negara, kesetiaan kepada negara, keharmonian dan toleransi antara kaum” menjadi fokus penekanan Wawasan 2020, bukan lagi kepada satu kebudayaan kebangsaan yang utuh. Oleh itu, mengikut Hassan Ahmad lagi, satu gagasan baharu telah dikemukakan, iaitu “Gagasan Kebudayaan Negara” menggantikan konsep “Kebudayaan Kebangsaan”, iaitu ciri kebudayaan itu dikaitkan dengan kenegaraan

Malaysia bukan dikaitkan dengan bangsa atau kaum tertentu.

Negara bangsa Malaysia yang maju mengikut Wawasan 2020, mempunyai ciri dan matlamat berikut, iaitu berdasarkan sembilan cabarannya (Mahathir Mohamed, 1991, ms. 22):

1. Bangsa Malaysia yang bersatu,
2. Masyarakat yang merdeka, kuat dan yakin diri,
3. Masyarakat yang demokratik secara matang,
4. Masyarakat yang berakhlak, beretika dan teguh agama,
5. Masyarakat yang matang dan bertoleransi,
6. Masyarakat saintifik yang progresif,
7. Masyarakat yang kaya dengan nilai murni dan sifat penyayang,
8. Masyarakat yang saksama dari segi pencapaian ekonomi, dan
9. Masyarakat yang makmur.

Ada dua perkara yang akan diteliti daripada ciri dan matlamat negara bangsa maju yang hendak dicapai oleh Wawasan 2020 yang tersenarai di atas. Pertama, dalam gagasan Wawasan 2020 fokus pembangunan ialah pembentukan negara bangsa Malaysia berdasarkan ciri masyarakat bukan berdasarkan ciri bangsa atau kaum tertentu. Oleh itu, tidak timbul persoalan tentang pembinaan kebudayaan kebangsaan yang utuh, tetapi pembinaan masyarakat yang bercirikan sembilan sifat asasi itu, iaitu negara bangsa yang rakyatnya tidak dapat

diidentifikasi melalui kaum, keturunan atau warna kulit.

Gagasan demikian sememangnya sesuai dan serasi dengan suasana negara bangsa Malaysia yang heterogen iaitu jamak etnik, suku kaum, keturunan, budaya dan agama, yang mustahil untuk dibentuk satu kebudayaan kebangsaan yang utuh. Namun soalan yang penting, iaitu yang merupakan perkara yang kedua yang hendak dibahaskan tentang gagasan Wawasan 2020 itu ialah apakah medium, saluran dan pengantar bagi pembentukan sebuah negara bangsa yang bersatu? Perdana Menteri pada masa itu yang mengusulkan Wawasan 2020, telah memperturunkan perkara berikut sebagai asas membentuk satu bangsa Malaysia yang bersatu (Mahathir Mohamed, 1991, ms. 22):

1. Satu destini yang dirasai sepunya dan dikongsi bersama,
2. Satu bangsa yang aman di dalamnya,
3. Berintegrasi dari segi wilayah dan suku kaum,
4. Hidup berharmoni sebagai rakan kongsi yang penuh dan saksama, dan
5. Taat setia yang tidak berbelah bagi dari segi politik dan dedikasi terhadap negara.

Sekali lagi soalan yang sama boleh dibangkitkan. Apakah bahasa yang menjadi saluran, medium dan pengantar yang hendak digunakan untuk menjadi wahana dan wacana pengucapan, pengungkapan dan penyebaran unsur yang digariskan itu?

Kalau ditinjau di seluruh negara maju di dunia baik di Barat mahupun di Timur,

maka bahasa yang menjadi asas saluran, medium dan perantara bagi penyampaian, pemupukan, pengungkapan, pengucapan, penyebaran dan pengukuhan perkara di atas ialah bahasa indigenus/peribumi mereka sendiri yang menjadi bahasa kebangsaan mereka. Ini ialah satu lumrah alam seperti yang ditegaskan oleh pepatah Melayu “Di mana bumi dipijak di situ langit dijunjung”. Untuk keselamatan, kesejahteraan dan kemakmuran seseorang atau satu kumpulan manusia yang mendiami satu penempatan, perkampungan, perbandaran, negeri dan wilayah, maka mereka mesti menyesuaikan diri dengan ekologi alam sekitar dan budaya tempat mereka berada. Dari segi alam sekitar, mereka mesti menyesuaikan diri dengan iklim, cuaca, topografi, fauna dan flora di persekitarannya untuk hidup dengan selamat dan sejahtera. Dari segi budaya mereka mesti menyesuaikan diri dengan peraturan, adat istiadat, undang-undang, dan bahasa pertuturan tempatan itu demi keselamatan, kesejahteraan dan kemakmuran mereka.

Oleh itu, untuk menyampaikan gagasan dan idea destini yang sepunya, mengeratkan integrasi dan saling persefahaman antara wilayah dan kaum, membudayakan sains dan teknologi kepada rakyat jelata supaya menjadi masyarakat yang saintifik dan progresif, menyampaikan dan memupuk nilai akhlak, etika dan budi bahasa yang santun supaya masyarakat kaya dengan nilai murni dan sifat penyayang, dan membangunkan ekonomi dan modal insan yang saksama dan menyeluruh di segenap lapisan masyarakat di seluruh negara

supaya masyarakat menjadi makmur, maka tidak ada jalan lain melainkan saluran dan mediumnya mesti disampaikan dalam bahasa indigenus atau bahasa peribumi atau bahasa kebangsaannya sendiri. Bagi negara bangsa Malaysia yang telah mengisytiharkan dan melaksanakan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa rasmi, bahasa pengantar pendidikan dan bahasa perpaduan nasional dengan berjaya hampir 50 tahun yang lalu bermula dengan Akta Bahasa Kebangsaan 1963, maka saluran bahasanya untuk menyampaikan semua yang disebut itu, tidak ada alternatif lain melainkan bahasa Melayu.

Namun berdasarkan tindakan kerajaan menggalakkan penggunaan bahasa Inggeris dalam pengajaran subjek sains dan teknologi di IPT, pelaksanaan Akta Pendidikan 1996 (menggantikan Akta Pelajaran 1961) dan Akta IPTS 1996 yang membenarkan penggunaan bahasa Inggeris sebagai bahasa pengantar pendidikan sepenuhnya di IPTS (termasuk IPTS tajaan badan-badan milik kerajaan seperti PETRONAS, Telekom, Tenaga Nasional dan sebagainya), dan pelaksanaan polisi pengajaran matematik dan sains dalam bahasa Inggeris di sekolah bermula pada tahun 2003, jelas menunjukkan bahawa hasrat kerajaan adalah untuk menjadikan perantaraan bahasa bagi membawa negara bangsa Malaysia ke status negara maju ialah bahasa Inggeris.

Pemilihan bahasa Inggeris untuk membudayakan semua perkara itu didorong oleh pemikiran golongan elit yang menginginkan manfaat dan keuntungan dalam masa yang singkat atau segera, tanpa

memikirkan keretakan dan perpecahan yang boleh berlaku dalam kalangan rakyat jelata Malaysia yang berbilang kaum, budaya, agama dan bahasa pada masa hadapan. Telah muncul satu persepsi atau satu perasaan dalam kalangan pemimpin dan golongan elit masyarakat bahawa untuk cepat membangun dan maju seperti negara di Amerika Utara, Eropah, Australia dan New Zealand maka strategi yang paling cepat ialah memanfaatkan khazanah ilmu, sains, teknologi dan perdagangan yang ada dalam negara maju itu secara langsung dan segera. Oleh sebab semua khazanah ilmu demikian tercatat, tersimpan dan tersebar dalam bahasa Inggeris, maka strategi yang paling rasional dan praktikal ialah mempelajari, menguasai, mengembang dan menyebarkan ilmu itu dalam bahasa Inggeris juga.

Andaian kejayaan demikian boleh disamakan dengan kejayaan perniagaan francais makanan segera seperti McDonald, Kentucky Fried Chicken, Pizza Hut dan lain-lain yang pesat dilaksanakan di seluruh dunia. Andaian demikian menganggap bahawa sumber tenaga manusia tidak lebih daripada bahan makanan segera yang boleh diolah, diuli, diadun dan dikeluarkan secara produksi massa (*mass-production*) tanpa mengambil kira maruah, martabat, keperibadian dan hati budi manusia dan masyarakatnya.

Persepsi dan perasaan demikian sebenarnya bukanlah berdasarkan hasil kajian yang konkrit tetapi kebanyakannya berdasarkan pengalaman sendiri pemimpin dan golongan elit itu dan juga realiti

kemajuan dan pembangunan negara Barat itu di persada dunia untuk sekian lama sehingga menyalau mata mereka dan memalsukan kesimpulan mereka, seperti kata Holborow (1999, ms. 56-57, dipetik oleh Hashim Hj. Musa, 2008a, ms. 32):

“[...] the dominance of English today is the continuation of a process started in the earliest days of capitalism, deepened by the expansion of the British Empire and given further impetus by the commanding position of the American capitalism in this century [...]”

KESAN BURUK DARIPADA PENGGUNAAN BAHASA INGGERIS SEBAGAI PENGANTAR PENDIDIKAN, SAINS DAN TEKNOLOGI TERHADAP USAHA MEMUPUK INTEGRASI NASIONAL DI MALAYSIA

Penggunaan bahasa Inggeris sebagai pengantar pendidikan dan ilmu tinggi akan menimbulkan implikasi dan kesan yang serius ke atas dasar bahasa, sosioekonomi dan integrasi nasional negara Malaysia (lihat Hashim Hj. Musa, 2008a, ms. 25-26), iaitu:

1. nilai ekonomi bahasa Inggeris akan naik, statusnya akan meningkat dan seterusnya akan mengetepikan status bahasa Malaysia sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi yang terunggul dan tidak lagi dihormati rakyat jelata kerana kejatuhan nilainya, seperti yang diluahkan oleh YB Datuk Sri Dr Rais Yatim “beberapa dasar

yang diwujudkan secara mengejut meletakkan bahasa Malaysia seolah-olah berada di tangga kambing tidak lagi di tahap perdana.” (*Utusan Malaysia* Rabu 7 November, 2007, ms. 27).

2. proses pengintelektualan bahasa Melayu akan terbantut kerana tidak lagi digunakan sebagai pengantar ilmu tinggi tidak dapat berkembang selaras dengan perkembangan ilmu pengetahuan. Ini memerosotkan lagi kedudukan dan status bahasa Malaysia dan menjadikannya bahasa yang rendah untuk komunikasi harian yang rendah tarafnya, manakala interaksi dalam wacana ilmiah dan ilmu pengetahuan yang tinggi, bahasa Inggeris akan digunakan yang menjadikannya bahasa terunggul di Malaysia secara *de facto* mungkin tidak secara *de jure*.
3. bahasa Melayu yang sehingga kini telah menjadi bahasa kebangsaan negara yang memainkan peranan sebagai bahasa penyatuan dan integrasi nasional, bahasa yang membentuk asas jati diri negara Malaysia, sedikit demi sedikit akan kehilangan peranan itu kerana nilai, status dan penghormatan rakyat jelata terhadapnya akan menjadi semakin luntur dan seterusnya akan menghilang.
4. penguasaan bahasa Inggeris secara cepak hanya terhad kepada segelintir penduduk elit yang tinggal di bandar utama kerana konteks penggunaannya yang meluas; maka ilmu pengetahuan dan teknologi tinggi akan berkisar hanya dalam kalangan mereka, manakala

majoriti rakyat jelata yang tidak dapat menguasai bahasa Inggeris sebaiknya, akan tertahan daripada memperoleh ilmu pengetahuan dan teknologi tinggi dalam bahasa Inggeris, dengan itu sains dan teknologi tinggi tidak dapat mengalami proses pembudayaan yang meluas yang amat perlu untuk mencetuskan pembangunan menyeluruh sesebuah negara yang ditimba daripada sumber daya tenaga manusia seluruh rakyatnya.

5. penguasaan bahasa Inggeris dan pemerolehan ilmu pengetahuan dan teknologi tinggi oleh segelintir penduduk yang dengan itu akan menjadikan mereka golongan elit, akan mengasingkan mereka daripada majoriti rakyat jelata dan menimbulkan jurang dan ketegangan sosial yang dahsyat, seperti yang pernah dinyatakan oleh *Indian Education Commission*, 1948, iaitu:

“[the] use of English... divides the people into two nations, the few [English-speaking Indians] who govern and the many [non English-speaking Indians] who are governed.”

(S. Huntington, 1996, ms. 64)

Empat puluh tahun kemudian (pada 1980-an) situasi ini telah mencetuskan ketegangan kelas yang dahsyat *“stimulating tensions between the minority at the top who know English, and the many millions – armed*

with the vote – who do not” (dipetik oleh S. Huntington, 1996, ms. 64). Situasi ini melahirkan dualisme pendidikan yang melahirkan pula dualisme, jurang dan ketegangan sosial antara golongan elit yang berpendidikan Inggeris dengan golongan bawahan tidak berpendidikan Inggeris, seperti dalam zaman penjajah.

6. ketegangan sosial berdasarkan kelas dan golongan yang disebutkan di atas, akan menjadi pemangkin pula kepada ketegangan dan konflik dalam bentuk yang lain, misalnya prasangka dan kebencian etnik dan perkauman, agama, mazhab, ideologi, daerah dan wilayah, seperti yang berlaku di Pakistan, India, dan di negara Afrika dan Amerika Selatan bekas jajahan kuasa kolonial barat.
7. penguasaan ilmu, sains dan teknologi yang tinggi, kemahiran dan kepakaran secara meluas dalam kalangan rakyat jelata, merupakan faktor utama dalam pembangunan sumber daya tenaga manusia sesebuah negara secara menyeluruh, yang dengan itu dapat melahirkan kelas menengah yang majoriti, yang menjadi tenaga penggerak utama pula kepada pembangunan dan kemajuan negara itu. Penyampaian dan penguasaan ilmu pengetahuan, sains, teknologi dan kepakaran serta kemahiran dengan cara yang paling berkesan dan menyeluruh adalah dengan perantaraan bahasa kebangsaan/tempatan rakyat jelata itu sendiri, bukannya sebuah bahasa asing. Inilah yang telah berlaku kepada negara di Amerika Utara, Eropah, Jepun, Korea, dan Taiwan, yang telah menggunakan bahasa kebangsaan/tempatan mereka sendiri untuk menyampaikan segala ilmu pengetahuan kepada rakyat jelata mereka. Oleh yang demikian, tulang belakang bagi pembangunan sumber daya tenaga manusia seluruh rakyat sesebuah negara ialah bahasa kebangsaan/tempatannya, dan bagi Malaysia, Indonesia dan Brunei ialah bahasa Melayu bukannya bahasa Inggeris. Apabila bahasa Inggeris digunakan untuk menyampaikan ilmu pengetahuan, sains dan teknologi, maka ilmu pengetahuan akan terhad kepada segelintir golongan atau kelas elit dan menengah *Englophile* yang minoriti, manakala sumber daya tenaga manusia majoriti rakyat jelatanya, yang merupakan golongan atau kelas bawahan, tidak dapat dibangunkan dan kemajuan serta pembangunan negara secara menyeluruh tidak akan tercapai, seperti yang tertera dalam Rajah 1 dan Rajah 2.
8. penggunaan bahasa Inggeris ataupun bahasa bekas kuasa penjajah yang lain sebagai bahasa pengantar pendidikan tinggi dan seterusnya bahasa rasmi dan bahasa utama di negara membangun termasuklah Malaysia, akan selamlamanya menjadikan negara demikian mengalami sindrom “mentaliti budak

jajahan” (*colonised mentality*), dengan misi dan visi mereka senantiasa dikaitkan secara mahu atau tidak mahu, dengan misi dan visi “tuan penjajahnya” (*colonial master*), seperti yang berlaku di negara Asia, Afrika dan Amerika Selatan dan Amerika Tengah yang menggunakan bahasa bekas penjajah mereka (Inggeris, Sepanyol, Perancis atau Portugis) sebagai bahasa pengantar pendidikan tinggi dan bahasa rasmi. Mereka itu walaupun sudah merdeka dari segi politiknya, tetapi dari segi ekonomi, pendidikan, sains, teknologi, nilai dan aspirasi senantiasa memandang kepada London, Washington, Paris, Lisbon dan Madrid sebagai sumber ilham dan panduan. Ringkasnya, negara bangsa yang menggunakan bahasa asing sebagai pengantar pendidikan dan ilmu tinggi, terutama sekali bahasa bekas penjajahnya, tidak mampu menjadi negara bangsa yang besar, bahkan sekadar meniru dan memimik secara palsu, lesu dan kaku negara tuan penjajahnya tanpa mempunyai jati diri, maruah, daya usaha, kreativiti dan citranya sendiri. Juga ciri peradaban Barat seperti ideologi, nilai, gaya hidup, seni dan rekreasi mereka akan ditebarkan secara global yang boleh menuju ke arah pembentukan satu peradaban sejagat atau universal.

STRATEGI UNTUK MENYEMAI INTEGRASI NASIONAL DAN PERPADUAN NEGARA BANGSA MALAYSIA

Konsep Negara Bangsa dan Negara Bangsa Malaysia

Konsep negara boleh ditakrifkan secara umum sebagai satu komuniti politik yang bernaung di bawah satu pemerintahan yang berdaulat. Manakala konsep bangsa pula telah ditakrifkan sebagai:

“A relatively large group of people who feel they belong together by virtue of sharing one or more of such traits as a common race, a common language, a common culture, a common history, a common set of customs or traditions. (Satu kelompok manusia yang besar yang merasai bahawa mereka tergolong dalam satu kumpulan yang sama berdasarkan satu atau beberapa ciri yang sepunya seperti kesamaan kaum dan keturunan, kesamaan bahasa, budaya, sejarah, adat dan tradisi).”

(Reo, M. Christenson, N. Jacobs, Engel, Alan S., & Herbert, Waltzer, 1981, ms. 20)

Konsep negara bangsa Malaysia seperti yang diungkapkan oleh Wawasan 2020 mempunyai empat ciri yang berikut:

1. Adanya satu perasaan destini atau nasib masa depan yang sepunya yang dikongsi bersama dalam kalangan rakyatnya,

2. Terdapatnya suasana integrasi dalam kalangan kaum dan juga wilayahnya yang hidup secara harmoni membentuk perkongsian yang penuh dan adil,
3. Terdapatnya ketaatan dan dedikasi kepada negara bangsa yang tidak berbelah bagi, dan
4. Masyarakat yang matang, liberal dan bertoleransi yang terdiri daripada pelbagai warna kulit dan kepercayaan, dan bebas mengamalkan adat, budaya dan agama masing-masing, namun masih berasa tergolong dalam satu bangsa.

(... [A] united Malaysian nation (bangsa Malaysia) with a sense of common and shared destiny. This must be a nation at peace with itself, territorially and ethnically integrated, living in harmony and full and fair partnership, made up of one 'Bangsa Malaysia' with political loyalty and dedication to the nation... a matured, liberal and tolerant society in which Malaysians of all colours and creeds are free to practice and profess their customs, cultures and religious beliefs and yet feeling that they belong to one nation.)

(Mahathir Muhamad, 1991, ms. 2-3)

Jelas prinsip utama dalam pembentukan satu negara bangsa Malaysia ialah perasaan kesatuan atau kekitaan dalam kalangan rakyatnya, iaitu perasaan bahawa negara

Malaysia ialah tanah tumpah darah mereka, dan bangsa Malaysia ialah bangsa yang mereka bertanggungjawab sepenuhnya terhadap kemajuan, keselamatan dan kesejahteraan pada masa kini dan pada masa yang akan datang. Ini merupakan semangat patriotisme atau "*hubbul watan*", iaitu perasaan cinta akan tanah air. Istilah Inggeris *patriot* berasal daripada bahasa Latin *patriota* bermakna "one who loves his/her country and support its authority and interests". (*The Merriam Webster's Collegiate Dictionary*, 1996, ms. 852).

Pemupukan Semangat Patriotisme dalam Kalangan Rakyat Malaysia

Apakah kaedah, formula dan strategi untuk menyemai, memupuk dan membina integrasi nasional dengan "perasaan kesatuan dan kekitaan sehingga benar-benar terasa bahawa Malaysia ialah tanah air tempat tumpah darahnya, bangsa Malaysia ialah bangsanya yang dia bertanggungjawab sepenuhnya terhadap kemajuan, keselamatan dan kesejahteraan pada masa kini dan masa akan datang?"

Dicadangkan tiga strategi yang boleh dilaksanakan untuk menyemai dan memupuk semangat patriotisme terhadap negara bangsa Malaysia, iaitu:

1. memupuk rasa bangga terhadap bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa penyatuan, bahasa rasmi dan bahasa pengantar pendidikan yang sama yang menjadi asas pembudayaan ilmu, sains, teknologi dan pembentukan negara bangsa Malaysia dalam acuan kita sendiri,

2. memupuk keinsafan terhadap legasi sejarah pembentukan negara bangsa Malaysia supaya dapat menjadi jalinan yang kukuh dalam kalangan rakyatnya kepada negara ini, dan
3. memupuk semangat patriotisme, iaitu rasa bangga dengan Malaysia sebagai tanah air atau negara tempat tumpah darah mereka.

Munculnya perasaan kesatuan dan kesepunyaan dalam tiga elemen di atas adalah amat penting bagi kelangsungan gagasan satu bangsa Malaysia. Hal ini kerana hanya melalui tiga ciri yang sama itu perpaduan atau integrasi nasional dapat disemai, dipupuk dan dibangunkan dalam kalangan rakyat jelata Malaysia, kerana berdasarkan ciri lain rakyatnya berbilang kaum, keturunan, budaya, agama dan bahasa ibunda.

Untuk meninjau sejauh mana rakyat Malaysia yang berbilang kaum, keturunan dan budaya ini mempunyai perasaan patriotisme demikian, maka satu soal selidik boleh dijalankan ke atas lapisan rakyat jelata yang berbeza, seperti yang pernah di lakukan di beberapa buah negara pada 1995-1997, iaitu berdasarkan soalan: "Sejauh mana anda berasa bangga dengan negara anda?" iaitu berdasarkan skala: 1 = sangat tidak bangga, 2 = tidak bangga, 3 = bangga, 4 = sangat bangga. Hasil kajian itu bagi negara yang berbeza adalah seperti Jadual 3 yang terdapat dalam laman web <http://www.worldvaluessurvey.org/>.

JADUAL 3

Hasil kajian "Sejauh mana anda berasa bangga dengan negara anda?"

Soal selidik: 1995-1997	
Negara:	Skor (maksimum 4)
USA	3.92
Venezuela	3.72
South Africa	3.73
India	3.70
Peru	3.68
Slovenia	3.64
Poland	3.55
Australia	3.54
Spain	3.38
Argentina	3.29
Sweden	3.13
Moldova	2.98
Japan	2.85
Russia	2.69
Switzerland	2.59
Lithuania	2.47
Latvia	2.10
Germany	1.37
Average	3.12

Sumber: (<http://www.worldvaluessurvey.org/>)

Jelas negara Amerika Syarikat telah berjaya menyemai dan memupuk semangat patriotisme yang paling tinggi, iaitu menghampiri 100% warga negaranya bangga menjadi rakyat Amerika Syarikat dan bangga dengan negaranya, manakala rakyat Jepun, Switzerland, Rusia, Lithuania, dan Latvia tidak bangga (kurang daripada 3.00) dengan negaranya dan rakyat Jerman sangat tidak bangga (kurang daripada 2.00) dengan negaranya.

Bagaimanakah Amerika Syarikat berjaya menyemai dan memupuk perasaan cinta akan negara dan solidariti serta integrasi nasional begitu tinggi? Idea yang utama dalam integrasi nasional mengikut Christine Drake (1989), ialah:

“Keinginan untuk mencantumkan pelbagai wilayah dan penduduk yang berbeza-beza dalam sebuah negara, ke dalam satu keseluruhan yang berfungsi dan sokong-menyokong. (The need to bind together the various regions and diverse peoples of a country into a functioning and interdependent whole.)”

(Christine Drake, 1989, ms. 1)

Beliau juga telah menegaskan (1981, ms. 29) bahawa integrasi nasional merupakan gagasan yang bermultidimensi mencakupi lima matra, iaitu:

1. matra sejarah, iaitu kemunculan semangat kebangsaan dan pengalaman sejarah bangsa yang sepunya yang bertindak sebagai kuasa penyatu yang kuat
2. matra politik yang merujuk kepada kaedah politik, kepemimpinan dan pemerintahan yang berakauntabiliti, agihan kuasa antara wilayah dan kumpulan etnik yang adil dan penglibatan meluas di kalangan orang awam dalam organisasi politik demi kemunculan “*social conscience*” yang lantang
3. matra sosio-budaya, iaitu kesetiaan nasional mengatasi kesetiaan wilayah dan etnik, adanya citra nasional dan perhubungan yang harmonis antara kumpulan etnik dan wilayah yang berbeza-beza

4. matra komunikasi, iaitu perhubungan antara wilayah dari segi jalan raya, kereta api, perkapalan, telekomunikasi, dan sebagainya, dan mobiliti penduduk dan munculnya kepelbagaian rakyat dalam satu tempat yang dapat memupuk integrasi, dan
5. matra ekonomi, iaitu adanya saling melengkapi dan sokong-menyokong dalam faktor pengeluaran dan distribusi, dan juga sokong-menyokong antara wilayah dalam negara itu dari segi aktiviti ekonomi.

Daripada perbincangan di atas, jelas bahawa untuk mencapai integrasi nasional dan semangat patriotisme yang tinggi, usaha, perancangan dan tindakan harus mencakupi sekurang-kurangnya lima aspek yang berbeza-beza itu, yang merangkumi kegiatan pendidikan, politik, ekonomi, budaya dan kemasyarakatan. Penggabungan bidang yang berbeza-beza ini secara bijak dapat membina sebuah negara yang mempunyai integrasi nasional yang teguh. Tanpa integrasi nasional, sesebuah negara yang bersifat heterogenus seperti Malaysia dengan ciri jamak budaya dan kaum, jamak agama, jamak adat dan tradisi dan juga jarak wilayah yang luas, sangat sukar untuk mencapai kestabilan dan keamanan yang berterusan.

Amerika Syarikat nampaknya telah berjaya dalam usaha yang merangkumi lima aspek itu, iaitu dalam bidang pendidikan, politik, ekonomi, budaya dan kemasyarakatan. Di Amerika Syarikat, bidang pendidikan pada umumnya di

bawah kelolaan kerajaan iaitu sama ada pada peringkat negara, negeri dan kuasa tempatan, dan mempunyai hanya satu bahasa pengantar, iaitu bahasa Inggeris Amerika. Juga setiap penduduknya wajib belajar sejarah dan geografi Amerika yang menyemai semangat patriotisme dan kebanggaan kepada negara yang tinggi.

Amerika Syarikat sebagai tamadun Barat kini, mendahului negara lain di dunia dalam pelbagai bidang, yang dapat menyemai rasa bangga dalam kalangan warga negaranya, iaitu:

1. mendahului bidang teknologi yang terkedepan di dunia
2. terkedepan dalam sistem pendidikan sains dan teknologi dunia dan mengawalinya melalui IPT dan institusi kajian terkemuka dunia
3. mendominasi akses ke ruang angkasa dunia
4. mendominasi industri aeroangkasa dunia
5. mendominasi industri, sistem dan kandungan media komunikasi dan hiburan dunia yang menyemai nilai budaya, falsafah dan pemikiran mereka secara global
6. mendominasi industri senjata teknologi tinggi dunia
7. mendominasi sistem operasi dan perisian komputer dunia
8. mendominasi bahasa komunikasi luas dunia (*international language of wider communication*), iaitu bahasa Inggeris sebagai bahasa peradaban inti Barat (U.S., U.K., Canada)
9. memiliki sifat keusahawanan yang tinggi
10. menggalakkan suasana perdagangan dalam negara yang kondusif
11. menggalakkan setiap lapisan rakyat jelatanya membuat eksperimen dan menginovasi (misalnya Bill Gate (*Microsoft*), Steve Job (*Apple Computers*), dan Michael Dell (*Dell Computers*) bermula daripada kosong)
12. membenarkan tenaga muda dalam organisasi bersuara dan memimpin jika berupaya, dan
13. berjaya memupuk, memetik dan memanfaatkan akal fikiran tenaga muda dalam lingkungan 20 dan 30 tahun yang amat aktif dan produktif untuk kemajuan organisasi dan komuniti.

(Hashim Hj Musa, 2004, ms. 192)

Di Malaysia, kajian oleh penulis ini pada 2010 dalam kalangan 100 orang responden, iaitu 87 pelajar Universiti Putra Malaysia dan 13 orang awam di Petaling Jaya, tentang perasaan bangga terhadap negara Malaysia, memperoleh perangkaan seperti dalam Jadual 4.

Perangkaan dalam Jadual 4 menunjukkan bahawa majoriti rakyat Malaysia iaitu 92% masih berbangga dengan negara Malaysia, manakala yang tidak bangga ialah 5% dan yang sangat tidak bangga amat kecil hanya 3%. Perangkaan ini menunjukkan bahawa majoriti yang besar rakyat Malaysia (92%)

terutama sekali dalam kalangan belia masih bangga dan boleh mengidentifikasikan diri mereka dengan negara Malaysia dan dengan demikian mempunyai potensi yang besar untuk berintegrasi dan bersatu di bawah payung negara bangsa Malaysia.

JADUAL 4

Hasil kajian “Sejauh mana anda berasa bangga dengan negara anda?” (Malaysia)

sangat bangga	= 48%
	(45 pelajar, 3 orang awam)
bangga	= 44%
	(42 pelajar, 2 orang awam)
tidak bangga	= 5%
	(0 pelajar, 5 orang awam)
sangat tidak bangga	= 3%
	(0 pelajar, 3 orang awam)

Sumber: Hashim bin Musa & Rozita binti Che Rodi, 2010, ms. 11

PEMERKASAAN BAHASA MELAYU SEBAGAI BAHASA PENGANTAR PENDIDIKAN, SAINS, TEKNOLOGI DAN ILMU TINGGI DEMI MEMUPUK PERPADUAN DAN PEMBANGUNAN RAKYAT

Fungsi bahasa bukan setakat menjadi alat dan wadah komunikasi, tetapi bahasa juga amat besar peranannya dalam membentuk jati diri, memupuk semangat kekitaan (*esprit de corps*), integrasi dan maruah masyarakat penuturnya.

Bahasa juga mencerminkan kehalusan dan kesopanan budi bahasa penuturnya dan ketinggian adab susilanya, iaitu merupakan asas dan unsur yang utama dalam pembentukan sesebuah peradaban. Bahasa juga menjadi alat pencatat, perakam, penimbun, penyebar dan pewaris khazanah ilmu pengetahuan dan kebijaksanaan sesuatu

masyarakat dan bangsa yang diperturunkan daripada generasi kepada generasi.

Suasana dan keadaan alam pemikiran dan ilmu pengetahuan sesebuah masyarakat sangat rapat kaitannya dengan keadaan bahasanya. Oleh yang demikian penggunaan bahasa Melayu, iaitu bahasa tempatan dan kebangsaan Malaysia sebagai wadah dan wahana ilmu pengetahuan, sains, teknologi, pendidikan, persuratan dan pentadbiran bagi negara Malaysia dapat mengolah, membentuk dan mewarnakan seluruh pencapaian, kemajuan dan ketinggian peradaban kita dalam acuan budaya tempatan kita sendiri.

Juga pembudayaan ilmu, sains dan teknologi dalam bahasa sendiri dapat dengan mudah difahami oleh seluruh rakyat jelata dan dengan itu dapat meningkatkan sumber daya tenaga dan modal insan yang meluas dalam kalangan seluruh rakyat jelatanya, bukan terhad kepada golongan elit jika pengantar pendidikan dalam bahasa asing. Ini akan membina kekuatan dalaman dan keyakinan diri dalam kalangan rakyatnya yang mampu memupuk pula jati diri, maruah dan rasa kebanggaan kepada elemen budaya dan masyarakatnya sendiri. Inilah bibit-bibit yang akan dapat membina semangat kekitaan atau *esprit de corps* dan patriotisme dalam kalangan rakyat jelata yang kukuh yang boleh menuju ke arah pembentukan keutuhan dan integrasi masyarakat dan budayanya seperti yang berlaku di negara maju di seluruh dunia.

Suasana dan iklim demikian wujud hampir di semua negara maju baik di barat mahupun di timur. Apakah asas utama

yang mencorak dan mewarnai suasana dan iklim yang demikian? Tidak lain dan tidak bukan ialah bahasa kebangsaan/bahasa rasmi, iaitu bahasa tempatan mereka sendiri. Inilah peranan yang mesti dan boleh dimainkan oleh bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa rasmi, bahasa pengantar pendidikan, bahasa ilmu, sains, teknologi dan bahasa penyatuan rakyat, demi pemupukan integrasi masyarakat dan negara bangsa Malaysia.

Ringkasnya, bahasa mewarnai seluruh kegiatan dalam kehidupan sesebuah masyarakat dan bangsa penggunaannya. Oleh yang demikian bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa rasmi dan bahasa pengantar pendidikan boleh memainkan peranan yang kukuh dalam kelima-lima matra kegiatan hidup yang disebut oleh Christine Drake sebagai aspek pemupukan dan pembinaan integrasi nasional negara bangsa Malaysia.

Pemupukan Kefahaman yang Mendalam Terhadap Legasi Sejarah Pembentukan Negara Malaysia

Kemerdekaan Tanah Melayu pada 31 Ogos 1957 yang dicapai melalui perundingan antara kuasa penjajah British dengan perwakilan dari Malaya yang terdiri daripada wakil ketiga-tiga kumpulan etnik yang utama, iaitu Melayu, Cina dan India serta wakil Raja-Raja Melayu, sangat penting diperingati sebagai satu mercu tanda yang utama dalam sejarah pembinaan negara bangsa Malaysia. Detik pertama dalam hayat penubuhan negara ini secara simbolik ditempa dan dibentuk atas dasar

persefahaman dan penerimaan bersama empat komponen yang utama yang menjadi tunggak asas pembinaan negara, iaitu tiga kumpulan etnik yang utama (Melayu (kini Bumiputra), Cina, dan India) dan institusi Raja-Raja Melayu (sebagai warisan sejarah kewujudan negeri Melayu sejak zaman kegemilangan peradaban Melayu di wilayah alam Melayu ini).

Juga dari segi undang-undang, negara Malaysia bersistem pemerintahan demokrasi secara persekutuan dan raja berperlembagaan (*democratic government with federation system and constitutional monarchy*) sebagai warisan daripada pembentukan Persekutuan Tanah Melayu pada 1 Februari 1948, dan Persekutuan Malaysia pada 16 September 1963. Institusi Raja-Raja Melayu telah diberikan peruntukan kuasa dan bidang tugas tertentu dalam negeri masing-masing dan sebagai simbol ketaatsetiaan rakyat bagi negeri berkenaan, sepertilah Yang Dipertuan Agong sebagai simbol ketaatsetiaan bagi semua rakyat Malaysia (Tun Mohamed Suffian Hashim, 1976, ms. 1-2).

Hakikat ini mesti difahami dan diiktiraf oleh semua warga negara Malaysia, kerana inilah yang mencorak dan menstrukturkan negara bangsa Malaysia. Seandainya hakikat ini dilupai atau dipersoalkan dan seterusnya dimansuhkan, maka hilanglah corak dan struktur asasinya dan negara ini bukan lagi negara Malaysia.

Namun, ketaatsetiaan dan rasa hormat daripada pihak rakyat kepada institusi Raja-Raja Melayu harus merupakan sesuatu yang disemai dan dipupuk secara sukarela bukan secara paksaan. Dengan lain

perkataan, rakyat menghormati Raja-Raja kerana sememangnya mereka memiliki sifat yang terhormat dan terpuji. Oleh itu institusi Raja-Raja harus disesuaikan dengan kehendak semasa, iaitu rakyat yang terpelajar, berpendidikan dan beretika menginginkan juga Raja-Raja yang terpelajar, berpendidikan tinggi dan beretika, supaya taat setia dan rasa hormat dapat disemai dan dipupuk secara natural bukan paksaan. (Untuk peranan Raja-Raja lihat Tun Muhamed Suffian Hashim. 1976, ms. 17).

Aspek dan fokus sejarah seperti demikian sebagai satu legasi yang berharga harus disemai, dipupuk dan digemburkan dalam kalangan rakyat Malaysia, terutama sekali generasi muda di semua institusi pengajian dan pusat latihan secara berterusan, demi menyemai semangat patriotisme dan keinsafan tentang pengalaman sejarah pembentukan negara bangsa yang sepunya yang boleh bertindak sebagai kuasa penyatu dan ikatan yang kuat. Usaha penyemaian dan pemupukan keinsafan legasi sejarah negara bangsa sedemikian dilakukan secara berterusan oleh negara yang mempunyai semangat patriotisme yang kukuh seperti Amerika Syarikat, dan sebagainya.

Dalam perspektif sejarah penubuhan Persekutuan Tanah Melayu (1957) dan Malaysia (1963), harus juga difokuskan dan ditekankan unsur tradisi Perlembagaan Malaysia, untuk memperkukuhkan kesedaran sejarah yang boleh bertindak sebagai kuasa penyatu yang kuat dalam kalangan rakyat jelata Malaysia demi membina jati diri dan identiti Malaysia dan memupuk

persefahaman ke arah solidariti rakyat jelata Malaysia. Tun Salleh Abbas (1985, dipetik oleh Shamsul Amri Baharuddin (Ed.), 2007, ms. 104) telah menggariskan empat unsur tradisi yang menjadi teras kepada Perlembagaan Malaysia, iaitu:

1. Bahasa Kebangsaan Malaysia iaitu bahasa Melayu
2. Agama Persekutuan iaitu agama Islam
3. Kedudukan istimewa orang Melayu dan Bumiputera Sabah dan Sarawak
4. Pemerintahan beraja

Seperti yang ditegaskan oleh Suruhanjaya Reid, unsur tradisi yang telah wujud ratusan tahun sebelum Malaysia ditubuhkan, berperanan untuk menstabilkan sistem politik negara, kerana ia mengambil kira faktor sejarah, tradisi, dan sosial dan menjadi prasyarat penerimaan hak kewarganegaraan bagi etnik bukan Melayu. Unsur tradisi ini dianggap begitu penting sehingga dilindungi di bawah Akta Hasutan iaitu sebagai isu sensitif yang dilarang daripada perbincangan awam. Ia juga diletak di bawah Perkara 38 Perlembagaan yang memberi kuasa kepada Majlis Raja-Raja menghalang Parlimen membuat undang-undang yang menyentuh empat unsur tradisi itu.

Tentang Perkara 153 Perlembagaan yang menyentuh kedudukan istimewa orang Melayu dan kaum bumiputera Sabah dan Sarawak, rakyat jelata Malaysia kini harus memahami fakta sejarah ketika Perlembagaan ditubuhkan, seperti yang dinyatakan oleh sekumpulan penulis, iaitu:

“Perkara utama yang perlu diambil perhatian dan dihayati ialah semasa proses penggubalan Perlembagaan terdapat semangat persefahaman, akomodatif, berkongsi kuasa dan sedia berkorban yang begitu tinggi dalam kalangan orang Melayu dan bukan Melayu. Sebagai rakyat, kita perlu menghayati perkara ini kerana Perlembagaan merupakan undang-undang tertinggi negara dan menjadi rujukan kepada sesiapa sahaja.”

(Shamsul Amri Baharuddin (Ed.),
2008, ms. 109)

Semangat persefahaman, akomodatif, berkongsi kuasa dan sedia berkorban yang dikenali kini sebagai kontrak sosial antara orang Melayu dengan bukan Melayu itu menyaksikan penerimaan kerakyatan orang bukan Melayu secara *jus soli* (*right of the soil*), iaitu kerakyatan secara automatik bagi mereka yang lahir di negara ini pada atau sebelum hari kemerdekaan (1957), yang kini sudah diganti dengan *jus sanguinis* (*right of blood*) iaitu seorang daripada ibu bapanya mesti rakyat negara ini. Melalui prinsip *jus soli* itu pada 1958 seramai 822, 567 iaitu hampir sejuta orang bukan Melayu diberi kerakyatan secara automatik (Tun Mohamed Suffian Hashim, 1987, ms. 286). Sekiranya prinsip *jus sanguinis* diterapkan pada masa itu, maka majoriti bukan Melayu kini masih kekal sebagai pendatang. Oleh itu, semangat persefahaman, akomodatif,

berkongsi kuasa dan sedia berkorban antara orang Melayu dengan bukan Melayu itu harus terus dipupuk, dihayati dan diamali dalam kalangan rakyat jelata Malaysia demi pesefahaman, perpaduan dan jati diri warga negara sebagai bangsa Malaysia. Inilah legasi sejarah akomodasi dan semangat pengorbanan semua kaum semasa penubuhan negara Malaysia yang mesti disemai, dipupuk dan dilestarikan dalam kalangan rakyat jelata Malaysia secara berterusan.

Pemupukan Perasaan Bangga, Komitmen, Cinta dan Semangat Patriotisme Akan Negara Malaysia sebagai Tanah Air Tempat Lahir Mereka

Kesetiaan nasional atau kebangsaan mengatasi kesetiaan wilayah dan kaum memerlukan pemupukan citra dan semangat kebangsaan yang kuat dan perhubungan yang harmonis antara kaum dan wilayah yang berbeza-beza yang dengan itu dapat membentuk perasaan patriotisme yang kukuh terhadap negara bangsa.

Perasaan bahawa negara Malaysia ini ialah tanah air tempat tumpah darah bersama dan bahawa kesetiaan seorang rakyat kepada negara bangsa Malaysia mengatasi kesetiannya kepada kaumnya dan wilayah asalnya, hanya dapat disemai, dipupuk dan dibina melalui perasaan patriotisme yang kukuh dan padu terhadap negara Malaysia. Bagaimana matlamat ini dapat dicapai?

Daripada perbincangan di atas, dua elemen yang sepunya dalam kalangan rakyat Malaysia, yang sangat penting disemai dan dipupuk yang boleh melahirkan elemen

yang ketiga perasaan patriotisme yang kukuh, telah dibahasakan, iaitu:

1. bahasa kebangsaan, bahasa rasmi, bahasa penyatuan dan bahasa pengantar pendidikan yang sama yang dapat membudayakan ilmu, sains, teknologi ke seluruh rakyat jelata dalam acuan dan citra Malaysia sendiri
2. keinsafan yang mendalam dalam kalangan rakyat jelata terhadap legasi sejarah pembinaan negara bangsa Malaysia yang akan menjadi ikatan yang kuat
3. sifat patriotisme, iaitu perasaan cinta kepada Malaysia, dan menganggap bahawa Malaysia ialah tanah air tempat tumpah darah yang sama

Daripada perbincangan di atas, jelas bahawa untuk mencapai integrasi nasional, usaha, perancangan dan tindakan harus mencakupi aspek yang berbeza-beza itu yang merangkumi kegiatan politik, ekonomi, budaya dan kemasyarakatan. Penggabungan bidang yang berbeza-beza ini secara bijak dapat membina sebuah negara yang mempunyai integrasi nasional yang teguh. Tanpa integrasi nasional sebuah negara yang bersifat heterogenus seperti Malaysia dengan ciri jamak budaya dan kaum, jamak agama, jamak adat dan tradisi dan juga jarak wilayah yang luas, sangat sukar untuk mencapai kestabilan dan keamanan yang berterusan.

Sememangnya bagi negara yang jamak budaya, kaum, keturunan, agama dan bahasa seperti Malaysia, persoalan perpaduan, integrasi, penerimaan dan penghormatan

ciri kepelbagaian kaum, merupakan soalan yang kritikal untuk menjamin kelangsungan dan keselamatan negara.

Untuk tujuan ini, kerajaan Malaysia telah menubuhkan Jabatan Perpaduan Negara pada 1969 sesudah berlakunya Tragedi 13 Mei 1969. Sehingga kini jabatan ini telah bertukar nama dan naungan operasinya lapan kali dan terakhir pada 2009 dengan nama Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNI) di bawah naungan Jabatan Perdana Menteri. (<http://www.jpni.gov.my>)

Visinya adalah:

“Untuk Menjadi Sebuah Agensi Kerajaan Yang Unggul dalam Usaha Melahirkan Bangsa Malaysia Yang Bersatu Padu, Berwawasan dan Berdaya Maju”,

Misinya pula adalah:

“Untuk Memupuk Kesefahaman dan Semangat Muhibah Melalui Jaringan dan Interaksi Sosial Ke Arah Pembentukan Bangsa Malaysia Yang Bersatu Padu dan Beridentiti Nasional.”

Jabatan ini telah mengemukakan 19 strategi yang eksplisit untuk memenuhi misi dan visinya itu, iaitu: strategi politik, ekonomi, pendidikan, penggunaan bahasa kebangsaan, agama, kebudayaan, integrasi wilayah, keselamatan, pembangunan kawasan, media massa, kesukanan, pempublikan perpaduan, pertubuhan

sukarela, penyelidikan dan penerbitan bahan bacaan, pemantauan isu semasa dan konflik, penubuhan Panel Penasihat Perpaduan Negara (PANEL) dan Jawatankuasa Penasihat Perpaduan Peringkat Negeri (JKPPN), program dan aktiviti perpaduan dan program keperluan semasa yang lain.

KESIMPULAN

Artikel ini telah mencadangkan tiga strategi untuk memupuk dan mengukuhkan perpaduan dan semangat cinta akan negara Malaysia dalam kalangan rakyat jelatanya, iaitu:

1. memperkasakan bahasa kebangsaan, bahasa rasmi, dan bahasa pengantar pendidikan yang sama, iaitu bahasa Melayu yang dapat membudayakan ilmu, sains, teknologi ke seluruh rakyat jelata dalam acuan dan citra Malaysia sendiri
2. menyemai dan memupuk keinsafan yang mendalam terhadap legasi sejarah pembinaan negara bangsa yang sama yang akan menjadi ikatan yang kukuh terhadap negara bangsa dalam kalangan warga negaranya, dan
3. menyemai dan memupuk sifat patriotisme, iaitu perasaan bahawa Malaysia ialah tanah air tempat tumpah darah kita yang sama supaya muncul "*hubbul watan*" atau cinta akan tanah air yang tidak berbelah bagi terhadap Malaysia.

Masa depan Malaysia adalah dalam tangan rakyat jelatanya, sama ada mereka

hendak membangunkannya dengan penyemaian dan pemupukan perpaduan dan integrasi nasional yang kukuh dalam kalangan mereka melalui strategi dan langkah-langkah yang digariskan di atas, ataupun mereka mahu terus-menerus bersengketa dan bepecah-belah dengan menekankan perbezaan dan hak masing-masing tanpa kompromi, toleransi, akomodasi, pengorbanan, penerimaan dan seterusnya penghormatan antara satu sama lain. Sikap negatif demikian merupakan bibit ekstremisme, chauvanisme dan fanatisisme yang sememangnya ditentang oleh semua agama dan nilai murni semua bangsa, lebih-lebih lagi Islam yang menekankan perhubungan yang baik dan mesra sesama insan tanpa mengira kaum dan keturunan, seperti yang termaktub dalam Qur'an Surat al-Hujurat (49:13):

"Wahai umat manusia, sesungguhnya kami telah menciptakan kamu daripada lelaki dan perempuan, dan kami telah menjadikan kamu berbagai bangsa dan bersuku kaum, supaya kamu berkenalan secara mesra antara satu sama lain. Sesungguhnya semulia-mulia kamu di sisi Allah ialah orang yang lebih taqwanya di antara kamu."

Sememangnya bagi negara yang jamak budaya, kaum, keturunan, agama dan bahasa seperti Malaysia, persoalan perpaduan, integrasi, penerimaan dan penghormatan ciri kepelbagaian kaum, merupakan soalan

yang kritikal untuk menjamin kelangsungan dan keselamatan negara.

Untuk tujuan ini, kerajaan Malaysia telah menubuhkan Jabatan Perpaduan Negara pada tahun 1969 sesudah berlakunya Tragedi 13 Mei 1969. Sehingga kini jabatan ini telah bertukar nama dan naungannya lapan kali dan terakhir pada tahun 2009 dengan nama Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNI) di bawah Jabatan Perdana Menteri dengan visinya:

“Untuk Menjadi Sebuah Agensi Kerajaan Yang Unggul dalam Usaha Melahirkan Bangsa Malaysia Yang Bersatu Padu, Berwawasan dan Berdaya Maju”,

dan misinya:

“Untuk Memupuk Kesefahaman dan Semangat Muhibah Melalui Jaringan dan Interaksi Sosial Ke Arah Pembentukan Bangsa Malaysia Yang Bersatu Padu dan Beridentiti Nasional.”

(<http://www.jpnn.gov.my>)

Jabatan ini telah mengemukakan 19 strategi untuk memenuhi misi dan visinya itu, iaitu: strategi-strategi politik, ekonomi, pendidikan, penggunaan bahasa kebangsaan, agama, kebudayaan, integrasi wilayah, keselamatan, pembangunan kawasan, media massa, kesukanan, pemasyarakatan perpaduan, pertubuhan sukarela, penyelidikan dan penerbitan bahan bacaan, pemantauan isu-isu semasa dan konflik,

penubuhan Panel Penasihat Perpaduan Negara (PANEL) dan Jawatankuasa Penasihat Perpaduan Peringkat Negeri (JKPPN), program dan aktiviti perpaduan dan program-program keperluan semasa yang lain.

Sekian. *Wallahu `a`lamu bi ssowab wa l-hamdulillahi Rabbil `alamin.*

BIBLIOGRAFI

- Al-Qur`an: Tafsir Pimpinan ar-Rahman.* (1995). (cetakan ke-6), Kuala Lumpur: Jabatan Perdana Menteri.
- Andaya B. W., & L. Y. Andaya. (1992). *A History of Malaysia* (reprint). Hong Kong: Macmillan.
- Drake, C. (1989). *National Integration in Indonesia: Patterns and Policies*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Drake, C. (1981). *The Geography of National Integration; A Case Study of Indonesia*. University Microfilms International, Michigan: Ann Arbor.
- Hashim Hj. Musa., & Rozita Che Rodi. (2010). Pemupukan Perpaduan dan Semangat Cinta akan Negara Malaysia di kalangan Rakyat Jelata. Dalam Mohd Sharifudin Yusuf, Arba`ie Sujud & Zaitul Azma Zainon Hamzah (Ed.). (2010). *Penyelidikan Linguistik, Bahasa dan Budaya: Pemupukan Perpaduan*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia. (hal. 1-18)
- Hashim Hj. Musa. (2008a). Bahasa Melayu dan Pemeraksanaan Masyarakat Malaysia. Dalam *Prosiding Seminar Antarabangsa Linguistik & Pembudayaan Bahasa Melayu ke-4*. Jabatan Bahasa Melayu Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, UPM, Dewan Bahasa dan Pustaka dan Kementerian Perpaduan, Kebudayaan, Kesenian dan Warisan Malaysia. (hal. 21-35)

- Hashim Hj. Musa. (2008b). *Hati Budi Melayu: Pengukuhan Menghadapi Cabaran Abad ke-21*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.
- Hashim Hj Musa. (2004). *Pemeriksaan Tamadun Melayu Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Kua Kia Song. (1985). *Joint Memorandum on National Culture Submitted to the Ministry Culture, Youth and Sports by the Major Chinese Organization in Malaysia*. Kuala Lumpur: Malaysian Chinese Research and Resource Centre.
- Lee Su Kim. (2003). Exploring the Relationship between Language, Culture and Identity. *GEMA Online Journals of Language Studies*, 3(2), (hal. 1)
- Mahathir Mohamed. (1991). *The Way Forward*. Kuala Lumpur: Malaysian Business Council.
- Mohd Salleh Abbas. (1985). *Unsur-Unsur Tradisi dalam Perlembagaan Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohamed Suffian Hashim. (1976). *An Introduction to the Constitution of Malaysia* (cetakan kedua). Kuala Lumpur: Government Printer.
- Hassan Ahmad. (1999). *The Language Policy of Malaysia*. (Thesis Ph.D). Leiden University.
- Kennedy, Paul. (1994). *Preparing for the Twenty-first Century*. New York: Vintage Book.
- Reo, M. Christenson, Dan, N. Jacobs, Engel, Alan S., & Herbert, Waltzer. (1981). *Ideologies and Modern Politics*. New York: Harper & Row.
- Shamsul Amri Baharuddin. (Ketua Ed.). 2008. *Modul Hubungan Etnik*. Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti Teknologi MARA.
- The World Values Survey Association. (n.d.). *The World Values Survey*. Dicapai pada 20 September 2012 dari <http://www.worldvaluessurvey.org>.
- Web rasmi Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional*. Dicapai pada 20 September 2012 dari <http://www.jpnin.gov.my>.
- Web rasmi Jabatan Perangkaan Malaysia*. Dicapai pada 20 September 2012 dari <http://www.statistics.gov.my>.
- Wikipedia. (n.d.). *List of countries by population*. Dicapai pada 18 September 2012, dari http://en.wikipedia.org/wiki/list_of_countries_by_population

